

МИНА КӨСӘ

ДАТТЫМ ӨМҮРДӘН

МИНА КÖСÄ

ДАТТЫМ
ÖМҮРДÄН

ПЕЕТЛАР

АРХИВ
СТЕПАНА КУРОГЛО

КИШИНЕВ, HYPЕRION. 1991

* * *

Тарафым, чатлак ерим,
Икимиз гүнә евли,
Дайанэрыз биз она,
Нижә чилингир кора.

Куруду буазлармыз,
Патлады дудаклармыз,
Ама вер бана йанак
Хем да вер өлә дудак.

Қал бана сән дост хализ —
Бужаклығыз икимиз,—
Нәнда сабур кәр челик
Хем де жан бакэр ийлик.

Есмержә топраам, сармаш,
жаныма сән пек йаклаш —
Қо бөлә биз калалым
Дүннесиндә аллахын!

GAGAUZ MÜLLİ ARHİVİ

№

265

«CENTRUL DE CERCETĂRI
ȘTIINȚIFICE AL GAGAUZIEI»

НИЦ ГАГАУЗИИ
ИМ. М.В. МАРУНЕВИЧ

ЖАН ЧЕКИЛЕР...

Ама жан чекилер орайы,
Нанда баш көклерим йолланды,
Нанда Ватанымын күпеси —
Шу Бужак тарафын көшеси.

Бозулмаз адреси орада —
Ушаклыым, гур генчлиим топрак
Буун да бан бурада ишими
Хеп кошарым дүзсүн ки шенни.

Жанжаазым хем Бужак — адрес бир
Барабар дүннемдә севенир,
Ани вар халкымын гозелли —
Хем иши, хем достлуу пек севди.

Ама жан чекилер орайы,
Нанда Беш-Алма, күй ады,
Нередә диз чөктүм ййликләй,
Инсаннаа хем да гүн фикирләй...

СЕЛӘМ САНА, ТОПРААМ!

Северим бән Буҗаа, топраа,
Ани курэр бана софра
Ушаклыымдан гениш-гениш —
Ачан терли битәрди иш.

Сувээрим ен — ишә дейни, —
Ки мететмәә, топраам, сени,
Паалыйсын, брей, үрежиимә,
Нижә ана ушажыына.

Хатыр гүдериз ишлерә,
Ани олэрлар кырында,
Канат верерсин жаныма,
Бонжук дакэрсин стихыма.

Селәм, топраам, кескин сесли,
Не гүннерин сенин гелди —
Кәмил түркү гиби олдун,
Умутлармы хеп дойдурдун!

Северим бән сени, анам,
Ки чок дилдә вар бүүн ушаан,
Гөзәл сыра да йашамаа
Курдун жандан сән оннара!

БЕНИМ ТАРАФЫМ

Буҗактыр кенди
Ичер дизили,
Дунна гөзеллини,
Жанын илинни.

Чекерим түркү,
Өперим гөкү
Буҗаан үстүндән,
Йылдыз онүндән.

Ишин чичеклини,
Йардым кескинни
Бүүйер Буҗакта,
Кысмет топракта.

Не сарп тарафым,
Кәмил корафым,
Достлук, ичиндә,
Кардаш өзүндә!

Бән жан еримдә
Тутәрым севә
Ана топраамы,
Сенмәз хошлууму.

ИЧИМДӘ

Ичимдә беним
Куй түркү чаләр,
Ичимдә беним
Йаш та о дөкер...
 Бүйежек екмек —
 Хош гелер бана,
 Ачажэк чичек —
 Не илин жана!
Гүз заман гелди —
Сыралар ачты:
Нердә дүүн кенди
Уреени капты,
 Нердә курбаннар
 Ичери чекти —
 Не чок шенникләр
 Маалейә гирди!..
Ама вар күйдә
Хем кара сыра —
Жан йанәр сендә
Бүүк кахырларда:
 Ба малын дүшмүш —
 Саалыны аләр,
 Ба свин йанмыш —
 Аклыны даадәр...
Ичимдә беним
Куй түркү чаләр,
Ичимдә беним
Йаш та о дөкер...

ДАНЫШМАМ ҮРЕЕМА

Карыш гиби башак
Беслеер бизим Бужак.
Бойунжак пак чавдар
Мераларда калкар!
Ах, не пек хош бана —
Йорту кәр жанымда,—
Гөрерим бән ачан
Екиннери кырдан!...
...Шашэрым кендимә,
Олмуш ежелимә:
Бактыйнан буун ислә,
Бән кимим таа зеедә —
Тарафымда чифтчи,
Йа, беким, салт пеетчи?!
Да даныштым, аман,
Урежиимә озман,
Ки сөлесин дору,
Бенимнән не олду...
Еникуну деди,
Да та не сөледі:
— Нижә сызынтыдан
Дерә йолу капар,
Өлә пеетчи лафын
Чифтчиликтән дууар...

ҮРЕЕМИН ТОПРАА

Вар үреемдә беним топрак,
Ангысынын ады Бужак.
Деделерин деделери
Ону севмиш, бракып ери,
Ани калмыш пек иракта —
Шу Варна тарафында...
Вар үреемдә беним топрак,
Паасыз калан бизим Бужак.
Тоом бырда дедәм даатмыш,
Чизилерә дерин екмиш —
Өлә: умут бүүсүн-олсун
Хем кысметли өмүр чыксын,
Да некадар бүйжек тоомнар,
Хич битмесин сенселеләр:
Ким алк адым йапты бырда,
Адымнары вар бүүн да таа...
Вар үреемдә беним топрак,
Шу генч хем шен бизим Бужак.
Алтын елли инсан онда,
Ачык умутлан жанында...

БИР ЕЖЕЛ ИКИМИЗДА

Тарафым, паасыз топраам,
Чок сыра дедим таман:
Еминимсин сән беним
Хем саалыым, хем кысметим.

Ий дуйэрым халыны,
Уреендән хер ажыны —
Паралээрлар жанымы
Гөзүндән о йашларын,

Ани чок тә олдулар:
Көрленерләр дереләр,
Вар ерләр кысыр калыр
Хем солук та оталы...

Ко бән көр-сакат калыйм,
Саалыымы фит харжайым —
Саде ама ежелим
Узүнү сенин билсин.

Бежим о чок долашык,
Йашамаа дейни йанык, —
Салт сениннән барабар
Өмүрү Мина севәр.

ЕКМЕК, ЕКМЕК...

Екмеклән биз баалы топраа,
Нижә ушаклан хер ана.
Евладыны ана бакар,
Топрак са хепсини бесләр.

Екмек—умут, бүүк раатсызлык,
Екмек—шенник, каави саалык,
Екмек — кувет гүндән, иштән
Екмек—кувет гүндән, иштән
Хем да жөмерт та топрактан.

Екмек, екмек хем туз, хем лаф —
Оннар бизи инсан едәр
Да биз йашээрыз топракта,
Нижә евлат анасында.

АНА ДИЛИМ

Ана дилим, ана дилим,
Сенсиз бән солуксуз гиби,
Гежә-гүндүз сән аклымда,
Гагоузун шу канында.

Сенин, дилим, көкүн дерин —
О бүүк сенселедән гелир,
Огуз сызынтысы каави,
О чок халкы кардаш етти.

Ама дилим, ана дилим, —
Сән башсын еминим беним,
Хализ кызгын да үрежиим,
Гүнеш гиби хем кысметим.

Не чок сән гечирдин, дилим,
Ама калдын, калдын дири,
Да бүүннән бүүн халкым сени
Бакәр гөзлерини гиби...

...Нижә фидан гитмәз көксүз,
Олә инсан олмаз дилсиз.
Бән «шүкүр» деерим дилимә,
Ондан хошлуктур кефимә.

ЖАН АЖЫСЫ

Рааметли бобамын адына

Көшежиимиз. Боба еви —
Татлы солуу, баллы гиби,
Орда сефта гүлүшүмүз,
Гечмәз датта өпүшүмүз...

Ачан гелерсин йувана,
Боба евин капусуна,
Ураан башлээр хызлы дүүлмәә
Хем гөз йашын лафа дөнмәә:

Тә йок артык орда инсан,
Кимә дедин паалы бобам,
Кимин ели бакты сени,
Кимин үрәә ийли севди...

Боба еви, боба еви,
Не пек йакэр акыл бени,
Ки гөрмейжәм бән саабини —
Дивеч уйку ону челди.
Гелер бана, сән капандын,
Шен түркүмү benim йактын,
Гелер бана, гүннәр кара
Хем да жаным — йара, йара...

ОРАДАН БӘН

Орадан бән, орадан,
Нердә түркүжү инсан,
Нердә чөшмеләр кенди
Айозлу сужаз вери.

Орадан бән, орадан,
Нердә севишмиш Оглан
Да демиш кызлар она:
— Сән бизә хализ севда!

Орадан бән, орадан,
Руба нердә кептардан,
Инсаным севәр ону,
Нижә гүн йавълусуну.

Орадан бән, орадан,
Нердә Буҗак-топраам
Пеливан гиби олду,
Ишлерни кәмил курду.

Орадан бән, орадан,
Нердә чок дилли инсан,
Ама дост гиби оннар
Гүл тарафымда йашар.

ТОПРАКТЫР БАНА ДАЙАК

Билерим бән топраа,
Онда ишлеерим таа:
Екмәәм датлы гелсин,
Жаным хошлуу билсин.

Северим чифтчилии,
Кырын ишлерини —
Кәр бүүн да кескиндән,
Бизим гүр асирдә.

Бән куш сеслерини
Гитттикчә чок севдим,
Ко десиннәр — ески,
Мина калды геери.

Опмәә бүүн чифтчилии —
Ескидир, дост, ески!
Иа бак неләр оләр —
Учак гөкү йарәр!..

Хич күсмеерим, инан,
Бана маана булан,
Ани ески топрак
Каләр бана дайак...

БИЛМЕЕРИМ...

Сансын бир думан,
Ерийерим бән
Ўстүндә топраан,
Ўстүндә Бужаан.

Хем калэрым да
Гежә дә онда —
Хер дүшлериндә,
Хер ажысында.

Шеним бән озман,
Шенкана топраам —
Кесилмәз маанәм,
Курумаз чөшмәм.

Нижә мамуму,
Бән севдим ону —
Нижә вар, өлә,
Чак күчүклүмдән.

Саде билмеерим,
Севинди ми, йә,
Топраам лафыма,
Жан ачыклыыма?..

БУРАДА

Бурада беним көкүм —
Ушаклыым хем да күйүм —
Иалпунун бойжаазында,
Бужаамын жанжаазында.

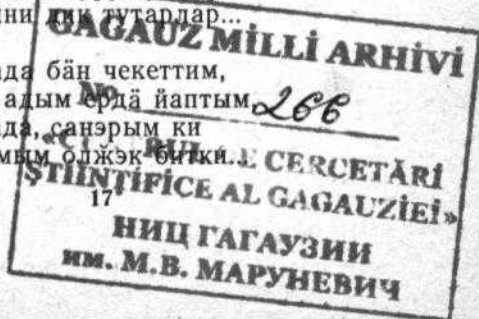
Бурада деделермин
Мезарлык олду еви:
Бабум-дәдум чүрүдү
Хем бобам орый дүштү.

Бурада Иалпуг кенди
Артык олду рааметли:
Не балык, не да кенар —
Салт коку, мискин хем аар...

Бурада, булэрым бән,
Аклымда хербир думан
Хем аул пардылардан,
Чок зорлук та евелдән.

Бурада хем ушаклыым —
Пек гееридә, о батылды,—
Ўзүмдән бурушуклар
Кедини кик тутарлар...

Бурада бән чекеттим,
Илк адым ердә йаптым.
Бурада, санэрым ки
Адымым олжэк битки.

* * *

Таказа еттин-дедин,
Ани бән ери севдим
Да үрек она ачтым
Хем ону пек мететтим:
Сефайы ердән чектим,
Ажымда имдат гөрдүм.

Бежим, бән тарафыма
Лаф зеедә каттым, сора —
Нижә ушак анайа,
Бән еримнән барабар —

Иа да үредижийя...
Хем ушаа, хем кафадар!...

ГҮЛЛҮ КОРАФЫМ

Беним тарафым,
Гүллү корафым,
Өперим сени,
Гечмәз севгими —

Дүннәйсин кәмил,
Жана пек илин
Сендә солумаа,
Ийләә сармашмаа.

Беним тарафым,
Ачык шу лафым,
Демәә үректән,
Хализ дериндән,—

Дуйгум ко өтсүн,
Кысмет өпүшсү
Гөзәл топракта,
Жөмерт Бужакта!

ТОПРААМ-АНАМ

Топраам-анам, сендән беним
Өз бакышым, бүтүн кендим,
Беним дерин дуйгуларым,
Фикир ичин да сызынтым.

Ихтәр топраам, сән гечирдин,
Ал каннан хеп бир ааладын —
Оккупантлар ачан емди
Гежә-гүндүз кысметлинини.

Куру даллар гиби аачта
Калдын ирми ики йылда,
Хем өдүнү патлаттылар
О жандарлар-йабанылар.

Каврардылар тез аазындан
Кәр быкажы оннар озман —
Болай дойунсуннар чабук,
Қаласын ки йанык кабук.

Топраам-анам, сендән беним
Дүнкү ачык о дүшлерим:
Гөрмәә сени башча гиби,
Совет хошлу гүиннерини...

Топраам-анам, канатландын
Хем дорулду сенин саалыын,
Олдун пеливаннар гиби,
Жинкмәә зорлуклары дейни.

Да сувадын еннерини
Хем гөстердин бежермени,
Өмүр ичин йаныклыны,
Боллук ичин качынманы.

Килим гиби мераларын,
Бүүн кысметли инсаннарын,
Оннар бу йашамак ичин
Чок айозлу дүүшү билди...

Топраам, сенинән бән түркү
Чалдым-ичтим түрлү-түрлү:
Аалаттылар ескилери,
Шеннендирер бүүнкүлери...

...Чок деерләр зорлара бүүнкү —
Хем уз, хем да ийри-бүүрү.
Не ийдир о лафлар, достлар,
Ишә файдадыр ангылар!...

МАДОННА

Ачэрым жан лафы, ана,—
Жанабинә, Жанабинә.
Ийлдерим баш сана,
Сенин инсанныына.
Динип, бән капанэрым
Дору дизлеринә,
Анып, ана, учэрым
Йоргун еллеринә.
Дүшер сана дува,
Иконалы, ана:
Христослан куҗаанда,
Икона хем ана,
Умутлан жанында
Аллах вермиш сана
Руху хем солууну,
Инан еллеринә —
Паалы шу оолуну...
Дерин гүнәхлардан
Алэрсын дүннейи,
Коркунч салгыннардан
Сөлеерсин сапайым.
Анам, анам, сенин
Өперим елини,
Душерим дизлернә,
Басэрым излернә...

* * *

Аналар, сиз аналар,
Нәндан да бу куветләр
Салт сизә верилмишләр,
Сабурлуу кайнатмышлар?

Сиз кучүксүнүз бойдан,
Хеп северсиниз жандан —
Нижә гүл ачык, үздән,
Айоллу евландан!

Йаш дүштү гөзүнүздән —
Ер да сансын пек күсәр:
Кәр она да аар гелер,
Нечин ки ана аалээр.

Салт ана билир кенди,
Наши-не о гечирди
Да недән о камбуру
Суратсыз бүктү ону.

Ама хер ана хошлу:
Ушаклар сарэр ону,
Басылэр не гечирди,
Севинер ки йашды...

АНА БАҚЫШЫ

Сансын гүндүр ана бакышы,
Йысыдэр о жаны хем кашы,
Хербир адымыны да билир,
Раатсызлаа кендини хеп чекир.

О аннээр — хем таа ирактан —
Вар сенин кахырын беладан,
Иа да вар севинчтән бал шеннини,
Гүл гиби сән ачаркан кендин.

Ананын бакышы таныэр,
Дүшүнү да чабук окуэр,
Аачмысын, токмусун — аннайжэк,
Хер заман да дору йапажэк.

КАРЫҢЫН ТҮРКҮСҮ

Кары ачан түркү чалэр,
Кәмил шенник ичер булэр
Хем да ишләр исләә гидәр,
Ачан кары түркү чалэр.

Ушак север анасыны
Хем да онун түркүсүнү,
Ангысындан ичерлердә
Урек чичек ачар, гүләр.

Кары ачан түркү чалэр,
Гүнеш та сансын севинер —
Ани өтер бұлбұл гиби
Ичерлердә кары сеси.

Иалпак бакэр гүнеш ерә,
Нижә кары ушакларна —
Сансын истеер о кендиси
Қаавилешсин кары сеси!

ОЙНАМА САН ШАКА!

(ТҮРКҮ)

Сауртма севгини —
Хашлаарсын елерни,
Аалаарсын сән титси,
Гежә-гүндүз, белли.

Ойнама сән шака:
О дийлдир иш башка,
Ачан кайнээр севда
Усек-үсек халда!

Сауртма севгин —
Кенди кысметини, —
Калжан тоомрук гиби,
Ачмаа не билмеди.

Ойнама сән шака:
О дийлдир иш башка,
Ачан кайнээр севда
Усек-үсек халда!

Сауртма севгини:
Даадарсын үреени,
Дик тутма кендини —
Пакарсын гүннерни!

Ойнама сән шака:
О дийлдир иш башка,
Ачан кайнээр севда
Усек-үсек халда!

САН НАШЕЙСИН, СЕЛӘМ?..

Сән нашейсин, селәм,
Бизи севиндирән —
Гүндүз заманында,
Гежә оланында?

Сән, беким, бир баашыш,
Паайы нә билемиш,—
Иа тез ачык сөлә,
Дуумандыр нелердән?

Сән, беким да, селәм,
Изиннери үрәән,
Севән пек дүннейи
Хем да чок ийликли?

Сән, беким, бир нышан,
Жандан чак чекилән,
Иа да сүүнмәз йылдыз,
Ани калмаз йалныз?...

Айын-ачык сөлә,
Сән нашейсин, селәм!..

УМУДУН ИЛКҖАЗЫ

Уммудун илкҗазы,
Нердә сән саклы —
Алтынҗыын чичеендә,
Башчанын ичиндә,

Булудун колтуунда
Йа шеннин сесиндә,
Хализлин алтында,
Йәримин дудаанда?

Умудун илкҗазы,
Несойсун сән йазы —
Ки сени окумаа
Хем лафа чок дурмаа,
Хем сана сармашмаа,
Хер җана ий йапмаа?
...Умудун илкҗазы,
Сән йаклаш таа хызлы!..

СЕНИН АДЫНА КОЙАЖАМ...

Сенин адына койажам
Бән умудуму, аклымы,
Сениннән хем бән бракажам
Сенмәз да о бакышымы —

Оннар ко хептән калсыннар
Сенин пек кызгын жаннында,
Оннар хеп хабер етсиннәр,
Не олардыр benim үреемдә,

Ачан йоксун сән йанымда,
Гүлүм, сән ираккан бендән,
Ачан серт каным дамарда
Буламаз ержәз кахырдан.

Сенин адына койажам
Гелән о ачык гүнүмү —
Биләсин, онда калажам,
Кысмет ки булмаа, ал гүлүм!

ДУҮН ТҮРКҮСҮ

Буун гүнеш шылаа гиби
Ичери шенник гирди:
Бүлбүллү сесләр дүүндә,
Пек кәмил сырамызда.

Ама да гелин-гүвә,
Нәнда вардыр таа бөлә?!

Пек өтер аккордеон —
Сансын дийл бир, ама он!
Даулжу ашаа калмаз —
Даалажэк даул, сусмаз!

Ама да гелин-гүвә,
Нәнда вардыр таа бөлә?!

Не олэр бу сырада,
Бүүк шенник армасында —
Түркүләр үстүн-үстүн
Чимчирик ойун бүтүн!

Ама да гелин-гүвә,
Нәнда вардыр таа бөлә?!

Сарп чичектир бу генчләр,
Оннара майыл инсан —
Биткийәдан хелбир гүр
Билсиннәр оннар өмүр!

Ама да гелин-гүвә,
Нәнда вардыр таа бөлә?!

ЕРКЕН

Билермисин сән еркенни,
Ачан йапрак отта шефкли,
Кәмил-кәмил да бонжуклу,
Шу айозлу чийлән о донаклы?

Гөрдүүн мү пенчерелери терли —
Сансын бүүйлү елжәәз диймиш
Да нашей-са йазмыш, йазмыш,
Фасыл ресим тез дирилмиш?

Сән ишиттин ми куш сеси,
Ани сөкәрдир дон епи
Калмышкан буз о үреендә,
Маави үсек та гөклердә?..

ИАША!

Иаша сән, шака,
Ийләә хеп бака,
Севинч хем беслә,
Тырман чак гөкә!

Иаша сән, түркү,
Өтерсин бүүлү —
Сенсиз бош өмүр,
Кара, бир көмүр!

Иаша сән, севда, —
Евдә хем кырда —
Сенсиз йашамак
Датсыздыр бир пак!

Иаша сән достум,
Айозлу дуйгум,
Иаклаш йаныма,
Сармаш жаныма!

УМУТЛАН

Сән, мари кызчааз,
Инан пек бени —
Хализсин кушчааз,
Сөкән үреми.

Чалэрсин ачан —
Отардир жаным,
Бууйлү сесиндән
Врыннээр хер дуйгум.

Майылым бакмаа
Сени жанымда,
Кайылым йанмаа
Бүүк севданда.

Сениннән бана
Кәмилдир дүннә,
Истеерим калмаа
Салт бу ежелдә.

ИСТЕЕРИМ БӘН

Не пек истеерим бән,
Ки жан лафларымдан
Солук илин олсун
Хем гүл кәмил ачсын,
Түүркү чалсын кушлар,
Усек калксын отлар,
Олсун бүүк берекет,
Дуусун екмек-песмет,
Олсун ий инсана,
Кысмет баксын узаа.
Не пек истеерим бән,
Ки жан лафларымдан
Севда гөзәл-гөзәл
Ачсын ичерлердә,
Бүүлү евлад сеси
Өтсүн, севиндирсин
Ана-бобасыны,
Хошлу айлесини.

САНДА

Қаләрсын сән онүмдә,
Суратымын шафқында,
Учәрсын гөзлеримдә,
Ойнәәрсын серт дуйгумда.

Челерсин сән аклымы —
Енсәәмәз ки дарсыклыы, —
Сендән битәр ангысы,
Севда ичиндир аслы.

Сән бактыйнан — илин,
Түркү чалардыр кефим,
Гүнүм гечер чичекли,
Бана озман ий гелир.

Қаләрсын сән ичимдә,
Генчлиин сарп кызгыннында,
Сенсиз бән йокум ердә,
Кусур гелирдир дүннә.

ДОЛУЙДУ АЙ...

Долуйду Ай, долу —
Не жанымда олду,
Ачан чыктым сокаа,
Ки севдама вармаа?
Олайды канадым —
Бирдән учуп вармаа,
Ки таа тез булушмаа,
Жанымы сустурмаа!..
...Бана калсын, кәр Ай
Хич гөз алмазды май
Бизим шеннимиздән,
Биздән — икимиздән!
Хич бакмадыҗ Айа,
Онун майыллыына...
Долуйду Ай, долу,
Да о доймаз бакты
Севда кескинниинә,
Жнын илинниинә...

СЕВДА КУВЕДИ

— Йарим, йарим, гел чабук бана,
Сармашасын тез сән жаныма —
Қо имдат она олсун-калсын,
Гүннерим бүүлү шенни курсун!

Нередә севда чичәә бүүйер,
Орада түркү чалар кушлар,
Орада өпүш чекәр гүлләр
Хем ойун басардыр ихтәрлар.

Геженин да вар ады, инан,
Сабаалээрим несой бән, аман,
Токада бакырган гежедә —
Сансын, тә, белли о ежелә?!

Ах, севдә, не бүүк кувет сендә —
Нижә шафк кескиндир гунештә,—
О топлээр ики геврек жаны,
Йысыдәр да хепбир оннары!

ЖАН СЫЖАА

Топраан вар алтыны,
Денизин — седефи,
Жанын — бүүк севгиси
Хем да кенди сеси.
Гөкүн — чок йылдызы,
Генчтә — севда кызгын.
Ачык йылдыз гиби
Йаэр жанда севги,
Гүндүз сүүнәр йылдыз,
Севги буну йапмаз —
Дивеч билмәз сүүнмәә,
Каави онун сыжаа,
Ама жан еримәз,
Куветсиз да калмаз...

ЕТИШТИРСӘМ...

Етиштирсәм севда ичин
Ачык лафы бән сөлейим,
Ки дуйгуларымын ичи
Баксын пак айнада гиби —

Ко йылдыза пинсин севда.
Да орадан севинч ерә
Хеп йолласын о инсана,
Түрлү-түрлү йанык үрәә.

Етиштирсәм бән мететmäә
Карымжанын ишчилиини
Хем бүлбүлүн сарп сесини —
Дүзәрим жан ийликлиини.

Етиштирсәм түркү чалмаа,
Паасыз екмәә хеп бүүк едә,—
Санэрым озаман бана
Дийл бошуна гезmäә ердә.

Етиштирсәм үрек ачмаа,
Лафын килимини дизmäә —
Бән үректән севинежам,
Раатсыз гежелерми опежәм.

Етиштира сәм достлаа файда
Бу дүннедә болдан йапмаа —
Булэрым, дийлдир бошуна,
Кендини адам саймаа.

Етиштира сәм өмүрүмдә
Дорулуклаа йардым едийм —
Озаман дейжәм, ки бән ердә
Хализ тоум-файда ектим...

БҮЛБҮЛ СЕСИ

Бүлбүлүм, ачык сөлә,
Сарп ава недән сендә,
Ани жан ичин хализ —
Достуз, аллем, икимиз!

Сән чалэрсын фиданда,
Пек өтерсин жанымда,
Ангысы хошлу олду,
Генчлими беним булду!

Бән ишлеерим башчада,
Аар гелмәздир иш орда,
Зере сес сендән өлә,
Ани бракмээр хич динмәә.

Ах, бүлбүл, сесин бүүлү,
Сән чалэрсын бир турлү,
О сесин салт генчледер,
Өмүрү гөзелледер!

ГИРИШМӘ!..

Гиришмә, дост, курутмаа,
Гөздән йашы каврамаа:
О айозлу сызынты,
Жандан дууду-фырлады!

Олур, севда тутушту,
Олур, ажы пек йарты,
Бүүк диш жана баттырды —
Онуштан йаш копушту.

Гиришмә, дост, курутмаа,
Гөздән йашы каврамаа:
Жанындыр о бүүк лафлы
Хем онун да айозлуу.

ҮЗҮН

Макар ки акты йыллар,
Нижа байырдан сулар,
Ама айозлу үзүн
Гөзүмдә учэр хер гүн!

Ойнээр канымда генчлик,
Чалэр кулаамда шенник,
Нейи икимиз билдик,
Ачан кысметләә гирдик.

Макар ки акты йыллар,

Нижа байырдан сулар,
Бана айозлу үзүн
Генчлии анэр хер гүн...

СЕВДА КАЛЭР СЕВДА

Севмәз киши — куру,
О бошуна дууду,
Топрак харам она,
Нәнда ләзым севмәә.

Севда — бүүк илинник
Хем да бир саалык,
Севда — салт илкйаз,
О чичексиз калмаз.

Севда ийлик йапәр,
О жаннары топлээр —
Гөзәл йашасыннар,
Динмәз севишсиннәр.

Севда кәмил йолжу,
Ачык онун боржу —
Севда каләр севда
Бүтүн йашаманда!

КЫР ЧИЧАА

Иабан гүлүшлән кыр чичаа
Бакты беним гөзлеримә.
О сөз мұ истеди десин,
Чабук бени севиндирсин?!

Ачан дурдум гарип гиби —
Генчләа акыл бән гездирдим,—
Зере бөлә чичек ичин
Не чок йанды беним ичим:

О хем ажы, дөлләр гиби,
Хем да кәмил — буулеер сени,
О канына гирер хализ,
Ки калмаасын биртаан йалныз...

ЧАЛЫН ТҮРКҮ, КУШЛАРИ

Ей, кушлар, пек шен достлар,
Не вакыт сиздә калар:
Сиз чаләрсыныз өлә,
Пак бүүлү гелер дүннә!

Чалын сиз чак еркеннәә:
Ко түүркү өтсүн гүндә,
Ани шинжик дууажәк,
Ани шинжик дууажәк.

Чалын сиз хем үүлендә,
Дургундуйнан иш кырда —
Ко екмек шу бүүденнәр
Илинник булсун сестә!

Чалын сиз каранныкта,
Генчлерин севдасында —
Ко оннар чок севинсин
Хем мутлу да севишсин!

БЕКЛЕДИМ...

Бекледим, бекледим,
Умудум байылды.
Хеп бактым бир йола —
Байырдан кенара,—
Сансын кәр токалар
Башлады сивишмәә,
Сансын кәр диркеләр
Чекетти сивишмәә,
Ама йоктун саде сән,
Даалажыйдыр үрәәм...
Бекледим, бекледим,
Умудум байылды,
Ама сүүнмеер о таа —
Йәримдир аклымда...

ДУННЕЙИ СЕВМӐӐ

Ачан лүзгәр үфлемеси
Дидәр-дидәр сачларыны,
Ачан бүүлү севда сеси
Дерин дуйгу тез баашлады —
Қырлатма лүзгери, инсан,
Сустурма хем сеси, севӐн!

Бакарса гүл тамах сана —
Саклама үзүнү ондан:
Онун о айнасы — чичӐӐ

Майылдыр жан севиндирмӐӐ,
Сени хеп генч тутмаа-етмӐӐ,
Қи дүннейи динмӐз севмӐӐ.

ГирӐрса ай ичеринӐ
Саклы, гежа заманында,
НижӐ Оглан, ий лаф катмаа
Хем да кӐмил тӑркӑ чалмаа —
Қапама пенчерӐ, инсан,
Не чок пишманнан калажан!..

КИРПИК АРАСЫНДАН

Кирпиклерин арасындан
Бактым сагынарак сана —
Корктум бән гөз ачмаа бирдән,
Ки гөзелләй шашмаа тамах.

Ангы ердә да булунуп,
Хеп аклыдайсын, гүлүм,
Дүшлеримдә беним учуп,
Даадәрсын уйкуму, гөзүм!

Сени гөрдүйнән, йавклум,
Дуйгуларма не шен гелер,
Бән үзүнә доймаз бактым —
Бүүк илинниим хализ оләр!

Бака, бака сана паалым,
Бән мум гиби ерийежәм —
Ангы үрек сүртәр, жаным,
Йалнызлыклы хем о севәр?!

* * *

Раатсыз жаны
Уйку алмаз,
Хализ севда
Сенмӓӓ билмӓз.

* * *

Хеп йысыдыр
Бизи севги,
О йалынны
Атеш гиби.

* * *

Не алдангачлы
Илкйаз хавасы —
Нижӓ генч канын
Делилии мутлу.

* * *

Хер бош кап
Не чок օтәрмиш,
Хер бош башак
Усек калкармыш,
Хер бош та лаф
Олү дуармыш.

* * *

Амуҗа дийл кардаш,
Қәр некадар бадаш.

* * *

Шейтанмыш пара,
Үстү йалабыр,
Ичи са—кара,
Сени о йакыр:
Қалырсан онун
Сән кувединә,
Дүшәрсан чабук
Тамах елинә —
Биләсин, сени
О ааладаҗэк,
Шаныны чиркин
Паралайҗэк.

Ко хер ишин бир пеет
Калсын түркүжүүндә,
Нижа сыжак песмет
Түтәр софражыында!

* * *

Сән аара өлә досту —
Алтындан бүүк сай ону,—
Пеетлери кимин шефкли
Хем үрәә да чичекли,
Дикенсиздир хем дили,
Хем жөбү да дийл китли...

* * *

Шака, шака — бир тепә,
Оннар чөшмә ий кефә.
Урәән сеси саклыдан
Сөләр ким несой инсан.

* * *

Руба йыртык —
Чиркин дурэр,
Кирли елләр
Ўз кызардэр.

Көр тамахлаа
Хеп аз гелер,
Фена лафлар
Жаны йакэр.

Хатырсызлык
Йабан дурэр,
Калын узлү
Ерә сокэр.

* * *

Хербир киши достсуз,
Нижә фидан көксүз.

* * *

Йалнызлык не аар жана
Дөрт дувар арасында —
Сансын буздур ичиндә
Йаз-кышын заманында.

* * *

Нижа курт аажы бозар,
О түрлү душман йапар,
Ки гөрәсин сән зарар,
Кәр жанын йансын бакар.
Озаман о гүлежек,
Бир ойун да чекежек —
Дедиклии ани олду,
Ани ким-са куруду...

* * *

Узсүз узсүзлән урулармыш,
Ешек ешәә ий кашыйрмыш,
Хырсыз хырсызлан кабарармыш,
Ахмак ахмаа хеп метедәрмиш.

* * *

Нижа анасы,
Өлә данасы —
Деер лаф евелки,
Ама о ескимеди...

* * *

Шашкын-шашкындын, бакышым,
Истәрдин дүннейи билмәә,
Чабук-чабук ону гөрмәә,
Дору чыкыш сонда йапмаа.
Ама сән көрмүшүн хализ
Хем саармышын да дүбүдүз —
Буук душманын бойжаазында
Йапмыш каави-каави йува!..

* * *

Биз алатлан, качарак
/Илери, хеп илеши!/,
Унудэрыз кәр бирпак,
Ки ләзым бакмаа геери.
Да дөндүйнән динненмәә,
Енидән йолу гечмәә —
Биз гөрериз дийл өлә,
Башкаймыш деериз йол биздә...

* * *

Ихтәр олан, өлчүп, бакып геери,
Хеп ий сөлеер, лазым не илери:
Каави шу сабурлар гечәр-енкәр,
Татлы лафтан ачар өмүр гөзәл.

* * *

Аачтан силкиндийнән йапраклар,
Онун көклери хасталанар.
Үзүн кызарарса утанмактан —
Қачырмадын инсанныы, Адам!
...Макар ки гүнеш ийләә чалышәр,
Чыкәр өлелери, ки ону да көтүлеер...

* * *

Қавганын чекетмеси колай,
Ама дургунмасы — вай-вай!

* * *

Қары-кожа — бирлик,
Евдә озман — шенник!

* * *

Шу ий лафсыз евләр
Шафксыз хеп каларлар.
Севда бизи топлээр,
Гөкә кәр калдырэр.

* * *

Башларса аач дал курутмаа,
Кенди да о сүртмәз ираа.
Желлатларда йашлар акмаз,
Нижә пелин татлы олмаз.

* * *

Шаканын вар ери,
О ачан гүлдүрү.

* * *

Ўрек чок ий билир,
Севәрдир о кими

* * *

Дуумуш пеетчи офлайарак
Хем да битмәз вайлайарак.
Кәр илк лафы чаармыш өлә —
Маймуннууну ки гөстөрмәә!
Гелер вакыт — бу бош лафлар
Она айып гөрүнмүшләр,
Да гиришер пеетчи йапмаа —
Хем «оф», хем «вай» пети йуурмаа

* * *

Лаалә ачар аазыны,
Ама саклар лафыны.

* * *

Ким кенди кендини йаландырармыш,
О чабук инсанны кайбедәрмиш.

* * *

Душманын гөзү кескин —
Каранны да кәр дешир,—
Ки болай бишей сендә
Гөрүнсүн она зeedä:
Көрлүүнү хеп дойурмаа,
Чок сени хашландырмаа.

* * *

Куф гиби кескин кахыр,
Саалыны жансын йакыр
Нәндан да дууэр-олэр,
Өмүрдә көстек койэр
Хер кахыр ичерлердән
Йашамак-дириликтән?
Дийл ми ажаба ондан —
Таа чойу кендимиздән?!

* * *

Хер бош лаф та, инан, харам —
Кяр сырлан өртүлү олан,—
Ачан ондан файда өлө,
Губүр гиби терекедә!

Е, вар мы нижә чифтчилик
Ачсын, версин хализ шенник,
Ачан онда умут бүүмәз,
Ачан ондан екмек чыкмаз?!

Хер лаф паасыздар озаман,
О ишлән көклешер ачан —
Гөзәл дурэр бакмаа, саймаа,
Саабисинә үрек ачмаа.

* * *

Терләрмиш таа чок хайлаз олан,
Некадар хеп о иштә чалышканнар.

* * *

Етәрмиш сес ий бейгирә,
Синжир да аазмыш харына.

* * *

Кавга бир кишидән чекетмәз
Хем ий лафтан да тутушмаз.
Колай оләр шу тутушмасы,
Ама бербат чыкәр сүүнмеси.

* * *

Алын евими,
Олмаз — шенниими,

Алын парамы,
Олмаз — севдамы,

Нижа солууму
Алмайн лафымы!

ИЛКҖАЗ ЧААРЭР...

Каракушун сыклы
Чаарырдыр дышары —
Илкҗазлан барабар
Селәм сана баашлар.
Не кабарды кефин, —
Олдун, достум, илин,
Сансын дөндү генчлиин,
Шу сарп о куветлиин!

Илкҗаз, хеп генч йашлы,
Чаарэр бүүн дышары,

Ки севинсин инсан —
Күчүк хем бүүк олан.

САБУРЛУ ЙААМУР

Йаамур дамнээр
Еникуну,
Сансын баашлээр
О сабуруну,
Ки чыкмасын
Буун оталы
Хем кандырсын
Йамачлары.
Нижа ихтәр,
Еникуну,
Йаамур ишләр,
Йаамур ишләр...

САРЫ ЙАПРАКЛАР

Учэрлар аачтан
Сары йапраклар —
Дерин краа урду,
Алтын* баашлады.

Сары йапраклар,
Даанык алтыннар,
Конэрлар ерә
Бизи бүүлемәә:

Шу гүз гөзелли
Севинч гетирди —
Дүүннәр копушту,
Кысмет сармашты!

* Атын — кары гөзелли, бонжук. Бир алтын едәрмиш
5 руб. русларын ески парасында.

ЭЛЕГИЯ

Калды гүзүн дамнасы,
Йок йаамурун арасы —
Гежә-гүндүз пуфкурэр,
Ичери серин даадэр.

Думан сарэр байыры,
Капээр кәр сокаклары.
Партал гиби йапраклар,
Ани аачтан дүшерләр.

Йаамур, думан хем да краа
Гүрешерләр дышарда —
Олэр гениш йарышмак,
Фасыл-фасыл йашамак...

ФИКИРЛАР ГҮЗҮН

Тә кырч сарэр чотуу шиндән,
Нижә бизи балан сачлар,—
Тә гүз тарафыма конду,
Оф, турналар бракты ону.

Қара булут гөкү сарды,
Қәр гүнеши о саклады,
Серин, чамурдур орталык,
Биз сыжактан айырылдык...

Бана гелер, хава кенди
Аарээр кушу, ани гитти
Ираа, үүлен тарафына,
Айырылып бир вақыда.

Билерим, ки кушчааз орда
Өзлеер, өзлеер бизим топраа —
Нижә генчләр севдасыны,
Нижә ушак анасыны...

...Гөрерим бән: чотук сенмиш —
Сансын пайы ерә гирмиш,—
Аллем, далмыш о уйкуйа
Үзүм гөрмәә дүшлериндә...

ДЕРИН КЫШ

Сөлә, беним ески кырым,
Нәнда калды дерин кышын,
Ачан оларды күртүннәр,
Нижә фасыл саманныклар.

Сокаа да кәр айкырламаа
Ләзымды йол дерин ачмаа,
Ири-ири күртүннери,
Сансын памук тепелери.

Кайардык кызак йамачта
Каранныктан таа караннаа,
Чарык дааларды айаамда,
Аачлык баарарды ичимдә.

Учәр беним гөзлеримдә —
Сансын дурарды өнүмдә —
Кышы Бужаан, дерин-дерин,
Ушаклыымда нейи севдим.

ГЕЧ КААРЖААЗЛАР

Сансын бийаз синекләр,
Конэр ерә кааржаазлар,
Да, нижә туз суларда,
Тез ерийерләр мартта.

Шаш-беш олэрсын кендин
Хөм севинерсин дерин —
Сансын бийаз синекләр,
Конэр ерә кааржаазлар.

Марда бу хич йарашмаз,
Йакасындайкан кааржааз,
Ама она дайанэр,
Хавайы сөслеер...

ДАДУ, КОМУШУН СЕНИН

Дәду, комушун сенин,
Сакалы бүүдер кәмил
Хем жүмбүш сөлеер өлә,
Байыларсын ки гүлмәә.

Аннадәр не гечирмиш,
Нижә зоркан енсемиш —
Булуна евдә, кырда
Хем ирак акопларда.

Өмүрү север кескин,
Кәр шашәрсын сән кендин —
Нәндан бу атеш онда,
Сексендәйкана йашында?!

О сөлеер лафы дерин —
Насреддин дейжән кенди —
Хем гезер гиргин-гиргин,
Пак пеливанын бири!

Аардына онун ушак
Чок гезер хеп качарак —
Ки бүүлү лаф ишитсин,
Дәдуйа чок севинсин.

Хем генчләр да, сырадан,
Хеп гечерләр мааледән,
Нәнда дәду Балабан
Май чыкмаз ишлериндән.

Ихтәрлар гелер она,
Нижа бүүк бир сефалаа
Да оләр орда лафлар,
Дүннейи актараннар...

ЕЛ ВЕРМӘК

Бән ел болдан верерим,
Өмүр, Жанабинә
Хем сес жандан баашлээрим
Гержик та кенфинә.

Хич йок күсүм, сөлеерим,
Ки хайли зор чектим —
Бөлә вар чок, билерим,
Кенди заман езди:

Буүк женк бизи денәрди —
Титси-титки кыйды,
Аачлык бизи денәрди —
Не пек жансыз чыкты...

Бән ел болдан верерим,
Өмүр, Жанабинә
Хем «шүкүр» да чок деерим,
Ки варым чизиндә...

ХАТЫР ЕКМÄÄ

Кайырымнар бүүн ердä,
Далга гиби дениздä.
Бән севинерим, инсан,—
Не пек кәмил бу заман!

Ачан аләрсын тенä
Сән генä еллеринä,
Севинч чаарэр хавезлää
Хем үректән да шеннää!

Софрамызда гүн екмää
Биз калдырэрыз чак гөкә —
Вар хайыры окадар,
Вар хатыры, кафадар!

САРПЛЫН ЙОЛУНДА

Үредижийка класста.
Кач гөз бакардыр она!—
Болай дору аннамаа,
Колай олсун окумаа.

Тә буквалар топлашәр,
Бүүк таблада дизилер —
Пейдаланәр чок кысым,
Лафы дүзәр ангысы.
Гөзәл лафлар — сыражык,
Окусун кызчаз, чожук.

Йаваш-йаваш буквалар,
Нижә кызда бонжуклар —
Аадан йайаадан топлу,
Тутунмушлар кол-колу —
Тә алфавит та битти,
Сарп йол ушаа чекетти!..

ЧАЛЫШЭРСЫН...

Чалышэрсын,
Ев йапэрсын —
Қалажэк геленә,
Сайгылы гүнүнә.
Йашасын ушаклар
Хем унукалар кәр —
Қо калсын йапылар
Дәдунун адындан,
Нәнда о ишледи
Хем верди кендини
Раатсызлаа,
Ийликләә,
Қи калсын-анылсын,
Гүн инсан сайылсын...
Чалышэрсын,
Ев йапэрсын —
О сени гөстерер,
Гүбүрсүз мү калэр?
Собасы йысытса,
Қапусу килитсиз хеп дурса!..

АЧАН ГӨРЕРИМ...

Ачан гөрерим бән сакат аажы,
Уфкәм чыкэр она, ким зараржы:
Емишлери о топламыш аачтан,
Не истемиш онун далларындан?!

Ачан гөрерим мерайы отлу,
Урәәм ойнээр, сертлийим динжә долу —
Ки нечин екинжик онда буулсун
Хем нечин ким-са кендини сайсын,

Ани чифтчидир о, севән топраа,
Хем гиришмиш та инсан бакмаа,
Сансын оттан екмек олур-чыкыр,
Күчүү-бүүйү онуннан ток калыр!

Ачан гөрерим гамсызлыы, ону,
Недән вакыт йанэр, гөрер бошлуу,
Озман гүчлү калэрым хализдән,
Сансын биркач аар шамарлардан.

Ачан гөрерим бән йаланжылыы,
Катмер-катмер бюрократлыы —
Гелер бана, ки бу дүннәкенди
Капты йанныш йолу, чекән геери...

ИНСАН ХЕМ КАХЫР

Бурушмуш йанаклары
Шу орта бир йашлынын —
Сансын су йырымнары
Оннары чизди-ирди.

Кахырын көр излери
Тә узә чыкты-гечти,
Хербир йаш гөзлериндән
Узүнә саклы чыкты:

Ба ушаа сүүндү-гитти,
Анасы да гечинди,
Ба иштә — долашыклар,
Бүүк тепә оләр оннар...

Ама о четин кенди,
Кахыра верилмеди —
Беким да кахыр сатты,
Йашларны да кысалты...

Ах, кахыр, жансыз олан,
Қач өмүр йанды сендән —
Нижә мум өлүлөрдә,
Нижә жеер кор үстүндә?

* * *

Кескинмиш, булэрсын,
Беним лафларым,
Зеедэймиш, сайэрсын,
Жана йакынным.

Айын-ачык деерим —
Оннар дорлуклаа,
Билэсин истеерим:
О серт канымда!

Маана сән булэрсын,
Чекәрмишим ки
Севмәзкан йаланнан
Йашамаа дейни...

Гүнеш та, гөрериз,
Кескиндир, шафклы,
Ама ий билериз:
О пек файдалы!..

ДОСТЛАШТЫМ...

Ачан гирәрдим өмүрә,
Нижә пулук гирәр ерә,
Бана геләрди куш сеси
Ежелими гөзеллетти:

Фасыл кувет бана верди,
Ани гитмәә динмәз дейни —
Қо кыш олсун, йа йаз йаксын,—
Ама өмүр хализ калсын.

Бән күсмедим ежелимә —
Геердә калмыш гүннеримә —
Незман гөкә бактым тамах
/Көрпә йашымды, таа ахмак/,

Ама умутлан достлаштым,
Она кардаш гиби калдым,
Да шүкүрүм йолжаазыма,
Ани верди аллах бана...

ВЕРИЛМИШ ГӨЗ БИЗӘ...

Верилмиш гөз бизә
Иавклуяа чок бакмаа,
Да, онуннан гезә,
Жаны хош етмәә.

Верилмиш гөз бизә
Дүннейә севинмәә,
Чалышмаа гөзелләә,
Көрлүклүү да гөрмәә.

Гөз бизә верилмиш,
Ки булмаа уз чыкыш,
Нечин бет енсемиш,
Сансын бей сайылмыш...

Ама, тә, кусурлар
Хеп сызэрлар, тузлу,—
Даралды мы гөзләр,
Гөрмәзләр оннары?!

ВАРДЫ...

Гүн дууаркан Буџакта —
Йамачта, бир тарафта —
Қартал канатларыны,
Сансын хен бүүк хошлууну,

Хеп герәрди озаман,
Гөзелли гүдә таман —
Ко ослун тараф кенди,
Ниџә карталын кефи...

Чифтчиләр, бакып она,
Алатларды топраана,
Да бүтүн гүндә ишләр
Ниџә карталда гидәр...

Ама бүүн не картал вар,
Аз селәм кушлар йоллар,
Садем трактор, гүр сесли,
Пек өтәр кырда кенди...

Не тавшам хем йабаны —
Хепси йок артык олду!..
Варды, варды бурада,
Ама не ески вар таа?..

КҮЙЛҮ

Гүнеш йаннээр батыя,
Сансын дийжектир ерә,
Ама бакәр о геери —
Истеер гөрсүн мў кенди,

Неләр дууду бир гүндә
Бужаан көшелериндә
Кызгын йаз заманында,
Дипсиз ишин ичиндә?

Күйлү бракмаз ишлери —
Она аз гүн да гелди —
Да о бакәр ишлемәә,
Жаны дойунжак ийләә...

ЙОЛЖААЗ, ЙОЛЖААЗ...

Чаты гиби узанэр
Йолжааз ашаа байырдан,
Не чок ишләр уйанэр
Беним бүүнкү аклымда —
Йолжааз гөрерим ачан,
Ани отта сакланэр...

Беним да варды изим,
Ани калды йолжаазда,
Хавезлән бән чок гездим
Түрлү чайыр-байырда,
Ама тә йок бүүн изим —
О ериди ми онда?..

Йолжааз, йолжааз, сән сөлә,
Гидардим ми качарак
Бән еркен ер-тарлайа
Хем да тутэр мы Бужак
Кенди да таа аклында
Бизи, ачандык ушак?..

Йолжааз, афет сән бени:
Гөрәмеерим излерми,
Ама дарсык жанымда
Хатыр дурардыр сана —
Санэрым таа чекежән,
Бени кыра чааражан...

ӨМҮР ДЕНЕЕР...

Түрлү-түрлү елеклердән
Өмүр бизи чок гечирер
Хем дик та йамачлардан
Хеп бизи денеер, денеер...

Азмак, хендек, йа кәр чукур —
Онун ууру, йолу олур, —
Нижә истәр, бизи денәр,
Өмур саклы кийат йазар...

Онун изи, кими сыра,
Дурэр-калэр өлә ара,
Дурэр-калэр есап, йаваш,
Ама гелер өлә ара,
Ачан езер сени, кардаш.

Ама онун о чатысы —
Пак харманда — хеп сарылэр,
Казаа гелинжәк кендиси,
Биртаан өлә да о калэр...

Гелер вакыт, ачан инсан
Алэр сенин коливандан,
Өмүр, саклы кийат, битер,
Ишлермиздән сессиз бакэр...

ИШ-ШЕННИК

Вжик-вжик —
Дәду касайы чекер,
Вжик-вжик —
Арпайы ерә урэр.

Вжик-вжик —
Коса кайэр-учэр,
Сансын генчлик
Дәдуйу кызыштырэр!

Кырмызы кушак
Дәдунун белиндә,
Чок ийри башак
Тарлада, екиндә.

Вжик-вжик —
Дәду косайы чекер,
Вжик-вжик —
Шенник хализ гидер!

Вжик-вжик —
Им, өмүр гечер,
Вжик-вжик —
Хафит косайы алэр...

НЕ КАЛЭР?..

Санжы гиби
Сыкэр бени
Топраан халы,
Ки оталы...
Биз не йаптык —
Топраа йактык!..
Ба су тузлу
Хашлээр ону —
Да чок йара
Чыкыр онда.
Олса дили,
Сөләр кенди...
Пистицидләр
/Отравалар/
Кысыр едир
Кәмил ери...
Да не калэр
Ушаклара
Хем не беклеер
Бизи да таа?..

ДОЙМАЗ ГӨЗ

Исанны инсандан
Бүүн йудардыр неләр?
Бүүк евләр, килимнәр
Иа автомобилләр?

Евлери мейданны,
Чак гечәр харманы,
Ама гөз аз сайэр
Да еви ел бүүлдер!..

Килимнәр ичердә —
Ий бири бириндән,—
Ама деер тамахлык:
Биз геердә аалемдән!..

Вар машина — ени,
Матоцикла — ики,
Ама генә етмәз,
Нечин гөз бүүн доймаз?

Ах, дипсиз тамахлык,
Нәндан бу хобурлук?—
Хепбир аз гөрүнер,
Инсанны өлдүрер!..

* * *

Неләр беләр жаным
Хем кабардар кефими?
— Беним паасыз топраажыым,
Жөмерт жанны бужаклым.

Недән бу көк оннара,
Ани билмәз курумаа?
— Бужаан битмәз ийлиндән
Хем да сарп гөзеллиндән.

Недән хатыр халкыма,
Онун шу еллерунә?
— Гечмәз гүнеш ишиндән
Хем бүүк та инсаннындан.

ЭПИТАФИЯ

Инанэрым бән, Бужаам:
Гележек өлә заман,
Олчүнмәә дейни хализ,
Кимдик дивеч икимиз —
Ким сенин мераларны
Хем битмәз ишчилиини
Күчүклүүндән ий билди,
Айын-ачык сөледи,
Ким сени тамах севди
Да пайы сонда калды,
Ким кәмил гөзеллини
Кесилмәз хеп мететти,
Ким сени ана билди,
Мутлак оол сана калды,
Халк достлуу нчин кимин
Урежи дүүлдү хепбир?..
Ий билерим бән, Бужаам:
Гележек өлә заман —
Иатажам бән топраанда,
Динненмәә хептән орда,
Дийл ләзым хич кабартмаа,
Ани чок йапты Мина —
Иазсыннар кысажыктан:
«Динненер оолу Бужаан».

КЕНАР ИРАКЛАНМАСЫ

Аннадым: чоктан-чоктан
Имеериз бир чанактан —
Иабанжыйыз биз инсан,
Дередә ики кенар.
Неетлерин сенин кара,
Уреемдә оләр йара.
Сән северсин ходуллау —
Десиннәр ки гүн дууду:
Узүндән урәр шафкы,
Жанындан да сыжаклыы.
Адамы сән сатажан,
Йапып ону едежан,
Ани о дору лафы
Сөледи кескин, хызлы.
Зор сени дургутмаа,
Инсаннаа дейни чекмәя...
...Иабанжыйыз буүн инсан —
Дередә ики кенар,—
Хем гиттикчә деремиз
Хеп оләр гениш, дениз,—
Шүкүрүм бән аллаха,
Ки ирак оләрыз таа...

ИАЛНЫЗЛЫК

Дурэр мали капуда —
О куру бир дал гиби,—
Сансын йоктур орада,
Ки болдан гүлсүн кенди...

Ким билсин не дүшүнүр,
Гечирә бүүн аклындан,—
Беким, ки оолу гитти
Да суулду артык ондан,

Беким, ани дәдусу
Хайлидән алмаз селәм,
Зерә саклы о ердә,
Сары топраан ичиндә,

Беким аклында аачлык,
Кызыны ани чалды,
Да кызын гүн адына
Хич үзү курумады...

Бүүн са, завалы йалныз,
Саар ичерлән кахырда,
Хеп бакыр гүнә сессиз,
Ки булсун имдат жана.

Сынашты о бу хала,
Нижә бош дуваларна,
Ама умуду сүүнмәз,
Мали өмүрдән үркмәз...

ФИКИР ДУУМАСЫ

Сансын буквалы ачтым,
Бән ачан кыра чыктым —
Гириштийдим окумаа,
Чифтчилини йаваш сөкмәә:

Нечин хер йылда инсан
Берекет ичин терләр,
Нечин йокмуш бир өрнәә
Чифтчилини бу дүннедә?..

Трофанын да бүүклүүнү
Хеп кырда кендим гөрдүм —
Аач калдым ачан орда
Бужаамын чок кытлында...

Сансын буквалы ачтым,
Бән ачан кыра чыктым,
Озмандан беери ондан
Хеп фикир чектим таман.

КОНЭРЫМ БАН...

Конэрым бән сенин ичин —
Хализ инсансын, ий билдим,
Иштә кысметлән достлаштын,
Сән дорулаа хеп чалыштын.

Гүнеш гиби сенин жанын,
Ййликлән хепбир йысыттын
Ону, ким зор ерә дүштү,
Ежелендә чок йаш дөктү.

Конэрым бән сенин ичин —
Хализ инсансын, ий билдим,
Лафын кардаштыр хализләә,
Каршы койдун көр неетлерә.

Сакатлара дайак олду
Хем, кимди аач, софра койдун,
Кахырлары дааттын чабук,
Хеп чалыштын бүүсүн достлук.

Конэрым бән сенин ичин —
Верер үрәәм бөлә изин...

ДАТТЫМ ӨМУРДАН...

Корафлыйдын пек уйкум,
Бән ачан кырда калдым:
Йа кушун сеси дүрттү,
Синжири бейгир дартты,

Йа карымжа йанымы
Уйкумда чок далады
Хем чекиргә, йакында,
Хич сусмазды геждә.

Ама гөк алты темиз,
Биз йатэрыз икимиз —
Бән, кардаш, чок кыврана,
Йыландан чиркин корка...

...Сайыклээрым, ки озман
Чок даттым йашамактан,
Хем гелер бана өлә —
Гөк ааларды евиндә...

СЕВИНЕРИМ ГЕНЧ БОИА

Өтер сокак, ушак сеси,
Болдан севиндирә бизи,
Не чок ушак та школадан
Гелер шенниклән барабар!

Не вар үрежииндә—үздә,
Нижә бир пак айнажыкта,—
Чожук хем кыз аннадәр,
Не школада хализ оләр...

Гелер, гелер ушаклармыз —
Бизим хошлу умудумуз,
Шу йаарынкы о гүнүмүз,
Учсуз кенди узуннуумуз...

...Хеп кулаамда өтер беним
Чок школажынын гүр сеси —
Бән кысметлийим дүннемдә,
Фикир ектим ки школада...

КИМ...

Ким севмеди,
Ааламады —
Гөкү, ери
О өпмеди.

Ким булушмак
Ичин йанды —
Хализ дуак
Калды ады.

Достлуклан ким
Чок бесленди —
Биләсин ки
Сарп йашады.

Ким буушмады,
Кайнамады —
Боша-боша
Ер чийнеди.

Чок електән
Гечти кимнәр —
Биләсин сән:
Бу сарп инсан!

НЕ ИСТАРСАН ДЕ, БУЖАК!

Не истарсан де, Бужак,—
Сай бени күчүк ушак,
Зерә гүүсүндән емдим,
Топрааны өптүм сенин

Да калдым онун пайы,
Ангысы динмәз сайды
Акылсыз гөзеллини
Хем зор ежелни.

Не истарсан де, Бужак,—
Хеп үрәәм сана хашлак,
Зерә топраандан йангын
Уреми бесләәр кызгын.

Бән северим башчаны
Хем бүүнкү о саалыны,
Бән северим гөкүнү
Неетин да бүүклүүнү —

Ки оласын таа гөзәл,
Тоз қондурмасын инсан
Шу кәмил о сөзүнә,
Ани халк достлуу бакар.

* * *

Гүзүн заманында
Конар йапрак топраа,
Айырыла аачтан —
Дууду — бүүдү кимдән.

Йапрак, йапрак — долу,
Түрлү ерә конду:
Чукур, мезар—каба,
Дүрүк дурэр хава...

...Е, ким билир шиндән,
Йапрак не кеф чекәр
Дүшәркән чамура,
Биртаан калмаа орда?...

* * *

Кими күсү енсеер-жингер
Хептән ону ерә урэр —
Биләсин, ки бу кишидән
Гөрүрсүн зор ий кеф шиндән:
Дурэр кара булут гиби,
Хализ пелин олмуш кенди —
Сансын дүннәдир кабаатлы,
Ани ону күсү йыкты...

ИЙЛИК ХЕМ КӨРЛҮК

(ТРИПТИХ)

Нижә ий чичәә
Зордур ки бүүтмәә:
Чок вакыт дүшәр
Харжамаа она
Хем үрек сыжаа
Баашламаа болдан,
Хеп өлә ийли,
Дост, ләзым билсин
Хер инсан бакмаа
Күчүжүккән таа —
Ташымаа жанда,
Денемәә зорда,
Корумаа ону,
Усек оланы...

* * *

Көрлүк,
Нижә алаза,—
Чыкәр,
Бүүйер
Кенаибашына...

* * *

Нижә бензин хем йалын
Йок колайы булунсуннар
Йакын-йакын,
Олә ийликлән көрлүк
Йок колайы барабар
Ки йашасыннар!..

ЕТӘР

Демиш йалан — өлүм сустук,
Хазар чекмиш — ишитмедик,
Какмаламыш — гөз атмадык,
Кырмыш-дөкмүш — биз прост еттик.
Жөбә гирмиш — колхозларда,
Чок фабрика-заводларда,
Гыртлаа гелинжә патламыш
Да евә сүртәмемиш —
Биз прост еттик,
Биз прост еттик:
Бире — кафадармыз иштән,
Бире — комушумуз чоктан,
Бире — ки аннамаз лафтан,
Бире — чыкмыш инсанныктан,
Бире — гелер сенселемиз,
Бире да, ани... баш хырсыз...
...Ираа гитмәә
Олмаз бөлә:
Етәр, етәр, ки прост етмәә —
Жувапчылаа тез сүрүмәә!...

* * *

Дүн дерейи мындарладык,
Сонда ону биз кайбеттик,
Артык ахмак еттик топраа,
Ону дерин хеп актара,
Селләр онун манасыны
Алчаа хепбир чекти-чалды.
Даайы йактык башсызлыктан,
Балыы буудук жансызлыктан,
Урдук-кыйдык тавшаннары
Хем да түрлү чок кушлары.
Да хасталыы тез единдик,
Каттык ичмәк та суйуна
Цемент, кирпич, бензин хем йаа.
Биз кәр солаа аттык зеедә —
Коку, түтүн хем шамата,—
Бүүн да о дап-дуру гелир,
Сансын битмәз жәнги чекир!..
Каавийиз ки, зор илери бакмаа,
Не ажаба бизи бекләр?..

ШҮКҮР

Шүкүр, шүкүр, дийлсин ки —
Нижә вар өлә киши,—
Ангысы кендисини
Дүннедә садем билди...

Вар ерин да үреемдә
Хем татлы да дилимдә,
Севинерим бән сана,
Нижә чифтчи йаамура...

«АФГАННАР»

Кости Бодурун хатырына

«Афганар ичин лафым —
Хем санжым, хем да йашым;
Не гелди башымыза —
Бүүн айып үзүмүзä...
Йабанжы шу топракта
Зеет дүштү чок ооллара:
Тä гезерлär оннардан —
Ба гөзү кападылма,
Йа макаклан соакта,
Йа бир коллан орада,
Вар башка да кусурда,
Онбеш бин са мезарда
Несой жан да дайансын,
Анайа илин олсун,
Незаман гөзү онун
Куруйжэк шиндän, достум,
Оолуну ачан гөмдү
Гөрмеди о үзүнү —
Оол дүштү евä саклы,
Насыл Костимиз Бодур*
Тенекийлän сарылы?..
Насыл Костимиз Бодур*
Душмандан куртулмады
Да гирди күйä кахыр,
Ани бүүн да жан йакыр,
Несой таш та дайанэр,
Устүндä ани дурэр?..

* Беш-Алмалы, гечинди Афганистанда 1982-жи йылда.

КИМНӘР...

Кимнәр хазыр гөз чыкарма,
Кимин-са жөбүнү пакламаа,
Ел калдырмаа айлесиндә,
Руба йакмаа үфкесиндә,

Хич дийл йолжу оннар бана,
Тез еллери курусуннар!

Кимнәр достлуу чекәр-өлчәр,
Сансын малы панийрларда,
Бакар дүшсүн, дүшсүн елә —
Ко бир капейка, ама вар!—

Оннар не йан, не пеш бана,
Гөрүнмесиннәр йашамамда!

Суратыны дешәр кимнәр,
Иконана балган атар —
Нижә девә буну йапыр,—
Чабук кырлат сән оннары,

Ки дийл кардаш бизә оннар,
Харамдырлар топраа инсан!..

Ойа сән уйандын, ойа —
Сансын карездин кендинә!
Ачан да даврандын-калктын,
Бир долашык өмүр гөрдүн:
Гелди вакыт — баштан алмаа,
Йашамайы хызлы дитмәә,
Ки етишмәә гитмишлери
Хем да сөкмәә дуумүклери,
Неләр бууду өмүрүндә,
Чатак-матак йолларында.
Биләрдин — сән етишежән,
Истединни башарлуйжан...
...Гүләрди душманнарын,
Ани сән дорудан алдын:
Байыр, чукур хич бакмадын,
Геери, суулмаа, гөз атмадын.
Гечти йыллар, калды геридә
Бүүн аслыклуйннан тә үздә:
Нейә чок чалыштын — олду,
Неедин чыкты, гөзәл ачты,
Душманнарын чатлээр-патлээр,
Өкчелерни хеп коруэр...
Ойа сән уйандын, ойа,
Хич бакмээрсин өкчелернә,
Бакэрсин саде өнүнә,
Илерки шу гүннернә —
Ангылар ачык, белли,
Пак чалышмандыр кендиси!..

ВАКЫТЛАН БАРАБАР

Вакытлан хеп барабар —
Ики кардаш нижә вар —
Гездик-вардык икимиз,
Сансын хализдик икиз.

Гечти вакыт зорлууна —
Хай бән да о тарафа,
Учту вакыт шеннәә —
Бирдән силдим севинмәә.

Вакыт бракты излерни
Хем да йонду о бени —
Онуштан бүүн да ичим
Чок анар онун ичин...

ЙАПРАК ДҮШМЕСИ

Хер чимчириин акылсызлыы
Бизи едәрдир дап-дуру,
Бирдән йарэр булутлары,
Ердә да тез даадэр корку...

...Гүздә йапрак дүшмесинин
Дерин-дериндир фикирлии:
Не сес калдыражэк,
Не гогарланажэк,
Еникуну конажэк,
Ихтәрлаа пек безейжэк...

Сансыны календардан
Дүшерләр йапраклар,
Ама бир адрессиз,
Не да бир сайысыз...

* * *

Хич йоктур нечин сызсыннар
Арамызда дишли лафлар:
Сениннән бән кардаш гиби
Өмүр билдим — чыкты дерин!—
Екмеклән пайлаштык кырда,
Не пек ирак тарафларда,
Ачан коркуйлан биз озман
Гениш адам йапардык, дост, таман...
...Гечти-учту йыллар, анна,
Да сән йынатлыны фала —
Хич йоктур нечин сызсыннар
Арамызда дишли лафлар...

* * *

Йашаманын йолу
Чок дик йамач булур,
Учмаз куш канатсыз,
Чыкмаз өмүр кахырсыз.

КОР

Йыл кыр беш,
Йок атеш.
Сирник та көр аачлыы
Тез бизә уурады.
Сансын бүү арамаа,
Кор гидәрдик алмаа:
Бажа салт солуду —
Инсаны топлады...
Севинәрдик кора —
Күчүкләр, ихтәрлар,—
Нижә бир йортуя,
Нижә бир илиннәә:
Харжанмаз чни имәк,
Аач кимнәр — йок сусмак,
Йысытмаз суук жамал,
Некадар сән йалвар...

* * *

Не етмәздир саар ота
Йаш дөкәркән орада —
Күйүмдән бир тарафта,
Жан йакан мезарлыкта?..

...Уурадыйнан мезарлаа,
Чок ишләрдир аклымда —
Ким орайы дүштү көрпә,
Ким да бүүктү аачлыкта:

Йалвара парча екмәә,
Гөз гөрә сүүндү ердә
Ихтәрлар хем ушаклар,
Вақытсыз, сән, жан верә.

Сансын женк гүннериндә —
Ўз киши да бирердә —
Динненмәә дивеч йатты,
Беш-Алма йаслы калды...

* * *

Йашларым, гечмиш гүннәр,
Урайардым бән недән
Хавайа, ки бет чыксын,
Өмүрү көстеклесин?—
Ба толу дүүдү бени,
Ичимә айаз гирди,
Ба йашлык, хич курумаз,
Сыжактан да ер суумаз...
Йашларым, сиз йашларым,
Нәны таа гидер йолум —
Сүртежек ми куведим,
Айдыннык та гүннерим,
Ки гечмәә толулардан
Хем да чок айазлардан?..
— Гиришерсиниз, йашлар?
Хич верилмейниз озман!..

ЙЫЛДЫЗЛАР ЙАШАМАМДА

Бүүн, наттыйнан аркама
Геженин вақыдында,
Бакарак йылдызлара,
Чок ишләрди аклымда...
...Бән күчүккән хеп бактым,
Гежедә йылдыз сайдым
Да булардым бән өлә:
Ойнашәр оннар гөктә —
Нижә биз бүтүн гүндә
Соакта хем да евдә.
Генчлимдә сандым башка —
Вар севда йылдызларда:
Хеп геләрди озаман,
Ани гөз кыпәр оннар!
Бүүн са бән — башка адам
/Сач краалыдыр башымда/
Да йаттыйнан аркама
Геженин заманында
Хем бактыйнан да гөкә,
Бән гирерим фикирә:
Ангысы йылдызлардан
Дүшежектир ардымдан
Шу битки о йолумда
Беним ана топраамда?..

ЕТТИ БААРМАА АФЕРИМ!

Ким трибунада «өттү»,
Гүүс орда тамах дүүдү,
Унуда хеп лафларны,—
Бош чичек гиби калды.

Шиширәрди ким планы,
Тавана бака хызлы,
Дедиләр она йаваш:
Гит, диннен артык, кардаш...

Ким чийнәрди закону,
Елиндән алан ону,
О гелер сиирек евә,
Булунәр ки запеттә:

Азыттыйды хализдән,
Сансын йокту бүүк ондан,
Да сойарды инсаны:
Ким йанарды беладан.

Девлетин ким жөбүнү
Чок сайды, ки кендинин,
Долашты хептән ериф,
Елинә конду килит...

* * *

Иаамур дамнарса дышарда,
Иа аар гелдийса жанына —
Буйур, паалым, ичеримә
Хич урмадаан да капума —

Нижә йапардын илери,
Ачан гөрәрдин сән бени,
Гелип биркач сыра гүндә,
Да севинәрдик евимдә...

Не актармаа неләр олду?
Гүнеш сыраварды дууду!..
Сән ансыздан гир ичери
Да генә хошландыр бени!

АННАТ, АННАТ!..

Аннат, аннат йанмыш адам,
Не гечирдин йашаманда,
Чыкар үзә — билсин инсан —
Сарды сени не кахырлар.

Аннат гежә хем да гүндүз,
Буүн йок не сакланмаа, коркмаг:
Хем лафетмәә тутнук, сессиз,
Сансын варарсын мезарлаа.

Аннат кара гүнү-зыны,
Ани бойарлардан дууду
Да пек емди о каныны,
Хем саалыжаан тез куруду.

Аннат женги, Ватан женги,
Нижә фашист өмүр кыйды —
Инсаннары дири иди,
Ама кенди да геберди.

Аннат сән башсызлыы, зору,
Ачан ичериндән капты
Шу Сталинин изиннери
Сенин битки имелиини.

Аннат бүүк кураклыы, аачлыы,
Ачан киши синек калды,
Жингәрди лүзгерләр ону,
Хер трофа алтыны гечти...

Аннат колхоз дуумасыны,
Онун йаван софрасыны,
О парасыз трудодени
Хем тавандан хеп бош ери.

Гежә аннат, гүндүз аннат,
Ани ички саалы йакэр —
Кендимиздә вар кабаат,
Ани ахмак ушак дууэр.

Аннат, ки вардыр тамахлык —
Гөзү доймаз, сурат билмәз,
Хем вар сырча йаланжылык —
Бу дийл шака, кенди гечмәз...

Аннат, чок зор гөрмүш, аннат —
Билсин генчләр хем ушаклар,
Ки жан ийәрدير бюрократ,
О перестройкадан качар...

Аннат, аннат — ийлик ичин,
Таазә солуу инсан ичсин!..

* * *

Мекик гиби дүзендә,
Гезерис биз өмүрдә:
Евдән качэрыз ишә,
Иштән да — генә авә.

Кәр булуштуйнан гежә —
Филан йолда разгелә —
Биз лаф сөләр-сөлемәз,
Ишә качэрыз динмәз...

Е, дийл ми, дост, гүнүмүз —
Уклү, долу, курсуз?..
Ама нашей битирдик,
Татлы дилә севиндик?..

* * *

Ел ишләрмиш,
Хеп ишләрмиш —
Ки олсун,
Булунсун
Не имәә,
Не гнимәә.

Гөз тамахмыш,
Пек тамахмыш:
Аз она
Хер заман —
Варкан чок,
Деер хеп: йок!

Жан йакынмыш,
Пек йакынмыш —
Ажыда,
Зор ердә
Күчүүнә,
Бүүклерә.

Гөз коркармыш,
Ел йапармыш
Ишлери,
Хайырлыгы
Да ады
Гүн калды...

ТАМАХ

Тамах инсан
Йашээр озман:
Пара гелсин,
Пара гелсин!
Бишей сатэр —
Ужуз булэр:
Пек аз пара,
Пек аз пара!
Сатмаа дейни
Малы кенди
Чекер өлө,
Ки таа зeedä
Чыксын-олсун,
Пара ташсын:
Сатэр памуу —
Истеер аарлыы
Олсун чок таа
Нижä ташта.
Хем аалемин
Хер шейини
О чок гөрер,
Иутсун гелер!
Тамах инсан —
Калик олан:
Не ток, не раат,
Салт прост бир ад...

ИАШАСЫННАР ГЕЛӘН ГҮННӘР!

Иашасыннар гелән гүннәр,
Иашасыннар!—
Бән чалышэрым гүн гүндән,
Ки оннара бракмаа файда —
Битмәз ишимнән үректән,
Дору лафымнан аклымдан.

Иашасыннар гелән гүннәр,
Иашасыннар!—
Бән узадэрым ел динмәз
Сизә, таа гөрүнмезлерә,
Ко көпрүжүк олсун ондан,
Беним сыжак елжесимдән,
Да гел-геч та вакытларда
Изметлесин ийләә.

Иашасыннар гелән гүннәр,
Иашасыннар!—
Гелән беним о асирим,
Бендән сана селәм, селәм...

ИЛК СЫРА КИНОДА

Илк сыра
Кинода
Булундум
Кырк бештә —
Булутсуз гүннердә
Хем ушак сарплыында.
Гөзлерим ачылды,
Бән хализ «айындым»,
Қач гежә бән сонда
Уйкусуз хеп калдым!..
Чекеттим бакынмаа,
Дүннейи аннамаа
Да йаваш куртулмаа —
Қаранны сыбытмаа:
Ичимдән, аклымдан
Хем дуйгуларымдан...

* * *

Бир үрек бизә верилмиш,—
Садем бир,
Бир ана бизә верилмиш —
Садем бир,
Бир Ватан бизә верилмиш —
Садем бир...
Хепси оннар бизә паалы,
Нижә солук та ләзымны:
Не едериз биз үрексиз —
Бошуна гүүдә, өмүрсүз,
Халк көксүздүр анасыз,
Бир чырпы гиби хализ,
Кимиз биз хем Ватансыз?—
Атылма, гелән да гүнсүз,
Не харам бизә бу топрак
Хем пелиндир йашамак...
Бу соруш дивеч хем дерин —
Йашамак ләзым хеп гитсин!..
Тез гечти йыллар, гечсин,
Ама саллангач калсын!..

* * *

«Кысалдэрым вакыды,
Кысалдэрым бән ону»,—
Деер бана ихтәр адам,
Сабурлуу йуфка тутан.
Ий бактыйнан гөзүнә —
Таа истеер о йашамаа!..
...Бежим, табият бөлә —
Ихтәрлык север өлә:
Чок анмаа өлүмүнү —
Гелмесин тез көр гүнү...

* * *

Несой ó түрлү отлар,—
Алаза ани чыкар,—
Кахырлар өлә бууйер
Да бизи дири ийер.

* * *

Йашээрыз бир керет,
Калэрыз нижә сет —
Дедә деделердән,
Түрлү шу бойлардан.
Олсундур йок өлә,
Дирек ки дүннейә
Калсын филан-фишман,
О ким да кәр олса.
Өмүр геери дөнмәз,
Ики башсыз олмаз —
Хеп бизиз оннарда,
Башка салт халларда:
Илки олан — сефа,
Чекер о шен лафа,
Битки олан—кара,
Биләр чок аалатмаа...

ФАСЫЛ ПАСПОРТ

Иашаманын йолу
Дийл илиннинн солуу:
Билер о чок азмак,
Байыр хем да батак,
Вар баш ууру онун —
Иштән гөзәл олур...

Гечер-учәр йыллар,
Сансын гүр шакалар,
Изләр каләр ердә —
Йаптык не өмүрдә,
Динмәз чалышмакта,
Ачык хавезликтә...

Бойээрлар хеп бизи
Өмүр чок излери:
Гүмүш сач кафадан —
Бу паспорт оннардан...

САКЛЫ ЙАЗЫ

Краалы сачлар,
Краалы сачлар,
Сизи неләр
Йалабыдар?
Саклы йазы
Өрттү сизи —
Гөрүнмесин,
Билинмесин,
Недән йапар
Краайы сачлар.

Краалы сачлар,
Краалы сачлар,
Салт сиз хализ
Билерсиниз,
Неләр сусэр,
Лафсыз калэр
Крааларнызда,
Саабиниздә!..

ГҮЛҮМСӘРСӘ ЛАФЫН...

Гүлүмсәрсә лафын түркүдә,
Ий биләсин — ери вар жанымда
Да биртаан орада калажәк,
Нижә иш илкйазда ачажәк
Хем каршы койажәк кахыра,
Өмүрүн аар булутларына.

Гүлүмсәрсә лафын түркүдә,
Сән хелал йашадын дүннедә,
О лафын бүү гиби олажәк,
Чок шенник/исана вережәк,
Айдыннык дүннейи мететмәә,
Нижә мамулары да севмәә.

* * *

Йалварэрым, брак лафларыны,
Пудралы сендә ангылары,
Оннарын дады, инан, өлә —
Пек бензәрдирләр пелиннерә,—
Оталардылар жанжаазымы,
Еттиляр пелин йашамамы.
Токум, токум бән лафларына
Хем да бүүк, динмәз йапылмана,
Ани, сәнсин киши-өрнек,
Салт сендәймиш ки алтын үрек,
Ани ангелсин топраамызда,
Ани йок сенин гиби башка.
Есапсызкан, өмүр дештин,
Кендини хеп кабарттын кендин,
Душманныы ектин арамызда,
Лафларыннан пудралы кала,—
Оф, битмәз-гечмәз оннар сендә,
Йазын нижә тооз тарафымда...
Йалварэрым, брак лафларыны,
Хич мететмә, деерим, оннары —
Кендинә сән онары калдыр,
Беким да дуйарсың датларыны...

БЕТВА ЙОЛЛЭЭРЫМ...

Йансын хербир йаланжы:
Онун дили пек ажы.

Ко еллери курусун,
Кимдә оннар пек «узун».

Копсун дилин парчасы,
Лаф гездирән ангысы.

Аазы хептән йапышсын,
Сатардыр ким инсаны.

Онун айаа кырылсын,
Соймаа гидер ангысы.

Бирдән чыксын гөзлери,
Ким чок гөрмәә хеп севди.

Онун имин бозулсун,
Қимнәр екер душманныы.

* * *

Кәр алтындыр кендисн
Умудун дамнамасы:
Сән беклеерсин чок опу —
Неедини, ани мутлу,—
Нашей-са ки олажэк,
О герчек ки чыкажэк.

* * *

Сертленmä, урәәм
Шиндән усуллан:
Ләзым кенара
Хайырлан чыкмаа,
Булмаа чимени,
Жанын чичеени,
Калмаа ки хептән
Орада биртаан...

КӨПЕЖИК СААБИСИЗ

Хем алчак, хем забун
Көпежии бән гөрдүм,
Гезени мааледә
/Таа чок аулларда/—
Хеп саклы, коркуда,
Май чыкмазды сокаа:
Сансындыр кабаатлы,
Ки йалныз о калды
Да аарээр бүүн имәә
Хем да раат та дурмаа...
Бән сордүм ким сааби,
Ким көпәә кайбетти,
— Варды дәду, йалныз,
Йашарды саалыксыз,
Ама о гечинди,
Көпежим да калды,—
Сөледи бир ушак,
Гөзлерни силерāk.
— Көпежник салт гежә
Топланэр евинә.
Да сесләркан ушаа
Аар гелди жаныма:
Көпежни да калды,—
Зеетленер, хатырсыз,
Дәдуйду, олмалы,
Пек чок аарады,
Бошуна саларак
Хем да йаш дөкерāk...

ШҮКҮРҮМ!

Краалы сачлы достум,
Бәи неетимә койдум
Бүүн генә сөз ачмаа,
Геери ахтлы бакмаа...

Е, нәнда булунар —
Гөктә ми кәр учар —
Бизим ушақлыымыз,
Деликаннылыымыз?

Сечәммерим. Суулдук,
Сөзу са корудук —
Онун адыннан тә
Ианэрым лаф етмәә.

Өмүр севмәә бактык,
Бүүн дәдуйуз артык,
Хафитлермиз бизи
Сарар сыкы-дизи!

Дилимиздә оннар
Ачык насаат едәр —
Иашамадык харам:
Биздән көкләр калар,

Дериндир ангылар,
Кәмилдир хем оннар!
Пек шүкүрүм буна,
Нижә анажыыма!..

ИХТӘР ИНСАННАР

Ихтәр инсан — кары, адам —
Гүмүш сачларлан кафада.
Бүүн сармашәрыз оннара,
Киминнән биз ушаклыкта
Динмәз севәрдик хеп йатмаа,
Кими бракардык чок сыра,
Кәр өлчүсүз, гүндүз раатсыз
Хем гежә да уйкусуз...

...Ихтәр инсан — кары, адам —
Бракылмазлар иштән оннар:
Хеп нашей-са быкмаз йапар
Хем да кескин маана булар
Хер палачор ишлермизә,
Уз сөлейип үзүмүзә:
Гиттикчә ки өмүр кенди
Ачсын майда гүлләр гиби.
Ихтәр инсан — кары, адам —
Уйкуйлан прост артык дуран,
Ама үреклән генч калан
Хем өмүрү дерин билән
Хеп савашәрлар билдинни,
Паасыз да бежереклини —
Нижә гөмү — генжә бракмаа,
Ки өмүрү илерлетмәя.

* * *

Беш пармак — кардаш,
Ама бенземәз:
Некадар чевир, саваш —
Күчүүндән олмаздыр баш!
Хеп өлә өмүр:
Йок ики олсун,
Бир түрлү чыксын,
Бензесин тыпкы.

* * *

Шакалашма, брей, бөлә,
Ани биз дивеч ердә.
Гележек вакыт ачан,
Олажэз пайы топраан:
О бизи хеп беследи,
Биткидә куйту верди...

Кесежәм бән бу сөзү —
Пессимист сайжэк чойу:
Сансын йоктур не йазмаа,
Өлүмү ки анмамаа!..

Ама ким ондан сапмыш,
Дүнейә дирек калмыш?
Йа сөлә, йашлы олан,
Нәнда бизим делеләр?..
Шакалаш, инсан, севин
Өмүрү ки сән севдин!..

А. И. Курунун хатырына

Биз, бөлүк-бөлүк ола,
 Топланэрыз бойуна,
 Сансын кор жанымызда,
 Гөзлермиз каранникта.

Хем буазлармыз куру,
 Ааламак йакты солуу,
 Хем дүшер кендилери
 Чок йашлар селжәәз гиби.

Биз гелдик, ки прост олмаа,
 Качманы текрарламаа —
 Ий билә, ки лаф сана
 Бүүн хализдир бошуна...

Не бүүк феслән кокусу —
 Адетин хализ тузу —
 Долайны кефли етти,
 Бурнунда артык ништи.

Каршыйадак йол битки,
 Кавакта* хализ битти,

* Кавакта: Беш-Алмада аннашылэр — мезарлык-
 та; передә дийл нек чоктан куруду бир узун өмүрлү ка-
 вак аажы.

Ама шинди таш гиби
Гүүдемиз олду кенди.

Адетә гөрә чыксын:
Топражыын илин олсун,
Хем да афет, рааметли,
Ианылдыйсак биз дейни...

БАКАРКАН, КИЛИМНЕРӘ...

Ачан бакәрым килимнерә —
Хошлук гирәрдир ичимә:
Хализ алтындыр о елләр,
Бүүк гөзелли ийараданнар!

Иилдерим бән ашаа кафа,
Килим гөрдүйнән Буҗакта:
Гелер бана, ки килимдән
Бакәр кары, ону кыран,—

Сарп хавезлән ишиндә,
Кәр раатсызлыыннан геҗедә,—
Гөз чыкарәр ачан кары,
Иши олсун кәмил-паалы...

...Олур, онуштан бән севдим,
Йашамакта севиндим,
Ани кары еллерини
Хеп мететтим — паасыз дейни...

БИЗӘ КАЛМЫШ...

Деделердән бизә калмыш,
Хализ емин гиби олмуш:
Хайванжылыы ий гөтүрмәә
Хем чифтчилии гөзәл билмәә,
Салт айкыры бакмаа көрләә,
Түрлү-түрлү да ишсизләә.

Деделердән бизә калмыш,
Хализ емин гиби олмуш:
Чичәә бакмаа, ону севмәә
Хем жанында да ташымаа —
Севинчлән дост хептән калмаа,
Бу дүннедә чок севинмәә.

Деделердән бизә калмыш,
Хализ емин гиби олмуш:
Севмәә, ушак чок бүүтмәә,
Борчлу, ана-боба, калмаа,
Икрам етмәә сыраларда,
Хеп сармашмаа гүнеш достлаа.

Деделердән бизә калмыш,
Хализ емин гиби олмуш:
Лафын олсун дору, кескин,
Дорулуклуу баксын-севсин,
Хатыр гүтсүн ихтәрлара,
Бүүк исаннаа хем сурата...

...Бизә калмыш — емин олмаа,
Биздән калан — өлә ми таа?..

МОНОЛОГ

Нижә деерсин сәи, Мина,
Гелмеди ми таа сыра
Сән кендин кендиннән да
Отурасын бүүн лафа?

Ачыкла йа дериндән,
Чекилерсин кимнердән?
— Дедемин да дедеси
Пек севмиш бүүк чифтчилини

Да кырда хем чайырда
Казанмыш, ки йашамаа:
Топламыш ачан екмәә,
Йа да мал гүтмүш орда.

Деерсин, ки деделерин
Чифтчилини чифтчилери.
Вар мы несой аннамаа,
Наши гөрдүн оннарда?

— Сөз зеедә чыкмаз бендән,
Ани бән чифтчилердән:
Вер бана малы гүтмәә
Йа да бүүк пуллу тутмаа,

Баа кесмәә бени йолла,
Кой бени йа хармана,
Йа да де екин бичмәә
Да сиирет бир тарафтан —

Сән чабук аннайажан,
Пек колай инанайжан,
Ани дийлдир бошуна
Гүүдежиним кокэр топраа.

Нижә деерсин йашамак
Хеп бакты сана йалпак,
Оса атлангач ери
Чок сени көстекледи?

— Күчүлүүм сакатланды,
Долашык хализ чыкты,
Генчлимдә кысмет дууду
Да бени куужак алды.

Сән йазэрсин кимнерә,
Хализлинини гөстерә,
Оса о сени дүртер,
Кефини дүзер, бозэр?..

— Бән йазэрым зорлууму
Хем бүүк та хошлууму,
Уректән лафларымы,
Йашамак уроклармы...

Өлә калмыш, өлә гидер:
Кушчааз кәмил йува йапәр,
Бүүк архитекторлар гиби
Дик куваннар курәр еви.

Иашайажэк оннар орда,
Севиңежек ев ичиндә,
Орда калырдыр оннарын
Пайы үреклерини...

...Боба еви чекер бизи
Хем кабардәр кефимизи,
Гөрериз биз үзү ачан,
Пек шен жанын ангысындан.

Ана дилим чекер бени:
Бана кысметтир о кенди,
Ки үретти инсан севмәә,
Бу дүннедә хем севинмәә.

Кәр нәнда да бән булунсам,
Филан-фишман йолу капсам,
Бени чекер дуудуу топраам,
Бир ев ихтәр шу Буҗактан...

* * *

Алатлээрсин, асир,
Алатлээрсин чиркин —
Ишлерин пек гитти,
Кяр ракета гиби!..

Ама каар не усул
Топракта уйуду —
Сансын йок шамата
Бу бизим асирдä...

ИЧИНДЕКИЛӘР

- «Тарафым, чатлак ерим...» 3
Жан чекилер... 4
Селәм сана, топраам! 5
Беним тарафым 6
Ичимдә 7
Данышмам үреемә 8
Уреемин топраа 9
Бир ежел икимиздә 10
Екмек. екмек...11
Ана дилим 12
Жан ажысы 13
Орадан бән 14
Топрактыр бана дайак 15
Билмеерим... 16
Бурада 17
«Таказа еттин-дедин...» 18
Гүллү корафым 19
Топраам-анам 20
Мадонна 22
«Аналар, сиз аналар...» 23
Ана бакышы 24
Карынын түркүсү 25
Ойнама сән шака! 26
Сән нашейсин, селәм?... 27
Умудун илкйазы 28
Сенин адына койажам... 29
Дуун түркүсү 30
Еркен 32
Иаша! 33
Умұтлан 34
Истеерим бән... 35
Санда 36
Долуйду Ай... 37
Севда куведи 38
Жан сыжаа 39
Етиштирсәм... 40
Бүлбүл сеси 42

- Гирншмә!.. 43
Узун 44
Севда калэр севда 45
Кыр чичәә 46
Чалын түркү, кушлар! 47
Бекледим... 48
Дүшнейи севмәә 49
Кирпик арасындан 50
«Раатсыз жаны...» 51
«Хер йысыдыр...» 51
«Не алдангачлы...» 51
«Хер бош каап...» 52
«Амужа дийл кардаш...» 52
«Шейтанмыш пара...» 52
«Ко хер ишинбир пеет...» 53
«Сән аара өлә досту...» 53
«Шака, шака — бир тепә...» 53
«Руба йыртык...» 54
«Хербир киши достеуз...» 54
«Палнызлык не аар жана...?» 54
«Нижә курт аажы бозар...» 55
«Үзсүз үзсузлән урулармыш...» 55
«Нижә анасы...» 55
«Шашкын шашкындын, бакышым...» 56
«Биз алатлан, качарак...» 56
«Ихтәр олан...» 56
«Аачтан силкиндийнән йапраклар...» 57
«Қавганын чекетмеси колай...» 57
«Қары-кожа—бирлик...» 57
«Шу ий лафсыз свләр...» 58
«Башларса аач дал курутмаа...» 58
«Шаканын вар ери...» 58
«Урек чок ий билир...» 58
«Дуумуш пеетчи офлайарак...» 59
«Лаалә ачар аазыны...» 59
«Ким кенди кендини йаландырармыш...» 59
«Душманын гөзү кескин...» 60
«Күф гнби кескин кахыр...» 60
«Хер бош лаф та инан, харам...» 61
«Терләрмиш таа чок хайлаз олан...» 61
«Етәрмиш сес ий бейгирә...» 62
«Қавга бир кишидән чекетмәз...» 62
«Алын евимә...» 62
Илкйаз чаарәр... 63

Сабурлу йаамур	64
Сары йапраклар	65
Элегия	66
Фикирләр гүзүн	67
Дерин кыш	68
Геч кааржаазлар	69
Дәду, комушун сенин	70
Ел вермәк	71
Хатыр екмәй	72
Сарплыын йолунда	73
Чалышэрсын...	74
Ачан гөрерим...	75
Исан хем кахыр	76
«Кескинмиш, булэрсын...»	77
Достлаштым...	78
Верилмиш гөз бизә...	79
Варды...	80
Күйлү	81
Йолжааз, йолжааз...	82
Өмүр днер...	83
Иш-шенник	84
Не калэр?..	85
Доймаз гөз	86
«Неләр бесләр жанымн...»	87
Эпитафия	88
Кенар йыракланмасы	89
Йалнызлык	90
Фикир дуумасы	91
Конэрым бән	92
Даттым өмүрдән...	93
Севинерим генч бойа	94
Ким...	95
Не истәрсан де, Бужак!	96
«Гүзун заманында...»	97
«Ким күсү жингер-енсеер...»	97
Ийлик хем көрлүк	98
Етәр!	100
«Дүн дерейн мындарладык...»	101
Шүкүр	102
«Афганнар»	103
Кимнәр...	104
«Ойа сән уйандын, ояа...»	105
Вақытлан барабар	106
Йапрак дүшмеси	107

- «Хич йоктур негин сызсыннар...» 108
«Иашаманын йолу...» 108
Кор 109
«Не етмәздир саар ота...» 110
«Иашларым, гечмиш гүннәр...» 111
Йылдызлар йашамамда 112
Етти баармаа аферим! 113
«Иаамур дамнарса дышарда...» 114
Аннат, аннат!.. 115
«Мекик гиби дүзендә...» 117
«Ел ишләрмиш...» 118
Тамах 119
Иашасыннар гелән гүннәр! 120
Илк сыра кинода 121
«Бир үрек бизә верилмиш...» 122
«Қысалдэрым вакыды...» 123
«Несой ó түрлү отлар...» 123
«Иашээрыз бир керет...» 124
Фасыл паспорт 125
Саклы йазы 126
Гүлумсәрса лафын... 127
«Йалварэрым, брак лафларыны...» 128
Бетва йоллээрым... 129
«Кәр алтындыр кендисе...» 130
«Сертленмә, үрәәм...» 130
Көпежик саабисиз 131
Шүкүрүм! 132
Ихтәр инсаннар 133
«Беш пармак-кардаш...» 134
«Шакаланма, дост. бөлә...» 134
«Биз, бөлүк-бөлүк ола...» 135
«Бакаркан килимперә...» 137
Бизә калмыш... 138
Монолог 139
«Олә калмыш, өлә гидер...» 141
«Алатлэрсин, асир...» 142

Көсә Мина (Кёся Мина Васильевич)

К 33 Вкус жизни: Стихи/ Худож. Э. Фрейдзон.— К.: Нурегион, 1991.—146 с.

ISBN 5—368—01062—1

Читателю предлагаются стихотворения, посвященные солнечному Буджаку, его труженикам, возделывающим родную землю и несущим в себе нравственную чистоту. В сборник включены и стихотворения о дружбе народов нашей многонациональной Родины, о борьбе за идеалы перестройки, за сохранение экологии родного края, а также стихи о любви и стихи—размышления.

К $\frac{4702150200-21}{M 756(10)-91}$ 87-91

ББК 84Г-5

Литературно-художественное издание

Мина Васильевич Кёся (Кёсә)

ВКУС ЖИЗНИ

Стихи

(на гагаузском языке)

Художник: Эрнеста Морисовна Фрейдзон

Редактор Н. Бабоглу

Художественный редактор В. Мельник

Технический редактор В. Чебан

ИБ № 4484

Сдано в набор 26.11.90. Подписано к печати 29.01.91.
Формат 70×90^{1/2}. Бумага тип. № 2.
Гарнитура «литературная». Печать высокая.
Усл. печ. л. 5,41. Уч.-изд. л. 4,04. Усл. кр.-отт. 5,7.
Тираж 1000. Заказ 930. Цена 90 коп.

Издательство «Hyperion»

277004, Кишинев, пр. Штефан чел Маре, 180.
Центральная типография,

